

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์และจำแนกคุณภาพครูตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก: การศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ" มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สํารวจเพื่อวิเคราะห์และจำแนกคุณภาพครูตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศราด (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับคุณภาพครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศราด

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (วิธีเชิงสำรวจ)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการสำรวจ เพื่อวิเคราะห์และจำแนกคุณภาพครูในจังหวัดตราดตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครู คือมาตรฐานที่ 21 มาตรฐานที่ 22 มาตรฐานที่ 23 และมาตรฐานที่ 24 ในมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลากตามเลขที่ของครูตามหมายเลขรายชื่อครูประจำปี 2546 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน ได้รับแบบสอบถามคืน 320 ฉบับ (100%)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูและข้อเสนอแนะอื่นๆ มี 5 ระดับเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น และระดับการปฏิบัติงานของครู ปรับปรุงข้อคำถามจากแบบสอบถามของ วัชนี้อยู่เชาว์ดำรงค์ (2542) สุวิมล ว่องวานิช (2544) รัชนีวรรณ สงชู (2544) และกมลมาลย์ ชาวเนื้อดี (2545) ข้อคำถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับเพศ วุฒิการศึกษา รับผิดชอบการสอนที่ตรงตามความถนัดและตรงตามวุฒิ ขนาดของโรงเรียน และจำนวนครู จำนวน 5 ข้อ ในตอนที่ 1 จะได้ข้อมูลตาม มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ด้านบุคลิกภาพของครู

คือมาตรฐานที่ 21 ครูมีวิถียุณยานความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม ข้อคำถามครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกมาจากจิตใจของครู จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ รวม 25 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับครู ลักษณะของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ด้านความรู้ ความสามารถ ประกอบด้วย(1)มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ข้อคำถามครอบคลุมเนื้อหาด้านทักษะการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตาม พ.ร.บ.การศึกษา จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ รวม 30 ข้อ (2) มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนา การเรียนการสอน ข้อคำถามครอบคลุมเนื้อหาด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้ของครู จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ รวม 25 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองการวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลจากแบบสอบถาม ปลายเปิดใช้สถิติเชิงบรรยาย คือ คะแนนรวม ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อคำถามปลายเปิดนั้นใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (พหุกรณีศึกษา)

เพื่อให้ได้คำอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพครู คัดเลือกกรณีศึกษาจำนวน 6 คน เป็นครูที่ทำแบบสำรวจเพื่อวิเคราะห์คุณภาพครู เลือกจากครูที่ได้คะแนนสูงจำนวน 3 คน และครูที่ได้คะแนนต่ำจำนวน 3 คน เข้าสู่ภาคสนามเพื่อให้ได้ข้อมูลจากตัวครู นักเรียน ผู้บริหาร และเพื่อนร่วมงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดย สังเกตพฤติกรรมการทำงานการดำเนินชีวิตประจำวันในโรงเรียนและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ จากตัวครู นักเรียน ผู้บริหาร และเพื่อนร่วมงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมีการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยทำคู่กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนสุดท้ายนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ นำเสนอด้วยวิธีพรรณนา เขียนรายงานและส่งให้ครูผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ

สรุปผลการวิจัย

1. วิเคราะห์และจำแนกคุณภาพครูตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก จากการวิเคราะห์และจำแนกระดับคุณภาพครูพบว่ามีระดับ 4 ดีมาก จำนวน 14.69% ระดับ 3 ดี จำนวน 35.31% ระดับ 2 พอใช้ จำนวน 39.69 % และระดับ 1 ต้องปรับปรุง 10.31% ค่าคะแนนรวมเฉลี่ยที่ 321.43 คะแนน (ระดับ 3 ดี)

การวิเคราะห์คุณภาพกลุ่มครูคุณภาพต่ำพบว่า ในมาตรฐานที่ 23 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ด้านความรู้ความสามารถในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพครู

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพครูซึ่งประกอบด้วยปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในพบว่า ปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพครู คือบริบทของสถานศึกษา ประกอบด้วย นโยบายของสถานศึกษา ระบบการพิจารณาความดีความชอบ การสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร และนักเรียน และภาระงาน ปัจจัยภายนอกที่ไม่ส่งผลต่อระดับคุณภาพครู คือ หลักสูตรสถานศึกษา สภาพแวดล้อมและชุมชน ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพครู คือบุคลิกภาพส่วนตัว ความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการ ความต้องการทำผลงาน ปัจจัยภายในที่ไม่ส่งผลต่อระดับคุณภาพครู คือ กระบวนการทำงานแบบ PDCA

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นในการนำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลจากการวิเคราะห์และจำแนกคุณภาพครูตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิตโดยวิเคราะห์คุณภาพ ในการประเมินตนเองของครูจากแบบสอบถามพบว่า ครูในจังหวัดตราดอยู่ในระดับ 3 หรือระดับดี ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากระบบการปฏิรูปการศึกษาทำให้ครูต้องมีการปรับกลยุทธ์ของตนเองให้เข้ากับสภาพปัจจุบัน ซึ่งเป็นครูยุคการปฏิรูปการศึกษา ครูในยุคปัจจุบันต้องเป็นครูมืออาชีพ คือมีคุณสมบัติครบทั้งด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะความชำนาญ รวมถึงต้อง

ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของสวส์ตี ดีซีเอ็น (2542) กระทรวงศึกษาธิการ (2543) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2543) คำหามาณ คนโค (2543) Gil'Meeva (1999) และสอดคล้องผลการวิจัยของ มนตรี จุฬาวัดมนทล (2543) ที่พบว่า ครูในอนาคตต้องปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครู และการที่ครูประเมินตนเองและนำคะแนนที่ครูมาประเมินมาคิดเป็นค่าระดับคุณภาพนั้นสิ่งที่ส่งผลก็คือครูนำผลที่ได้จากการประเมินมาตัดสินการปฏิบัติตนปฏิบัติงานของตนเองซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงตนเอง แนวความคิดนี้สอดคล้องกับแนวความคิดของศูนย์วิจัยและพัฒนาครูแห่งสหรัฐอเมริกา (ศิริเดช สุชีวะ,2545)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกรณีศึกษาโดยใช้ผลเชิงปริมาณ คือจากครูที่ทำแบบสอบถามใช้ผลจากค่าคะแนนมาวิเคราะห์และจำแนกคุณภาพครู ได้จำแนกกลุ่มครูคุณภาพต่ำ และกลุ่มครูคุณภาพสูง และได้ใช้วิธีเชิงคุณภาพคือการลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลว่ากลุ่มครูที่มีคุณภาพจากการประเมินตนเองนั้นจริงหรือไม่ และเมื่อเข้าไปศึกษาพบว่าครูในกลุ่มคุณภาพต่ำบางคนมีคะแนนจากการประเมินต่ำ แต่มีความรู้ความสามารถ การปฏิบัติงานในเชิงประจักษ์อยู่ในระดับสูง ดังนั้นการที่ครูประเมินตนเองและนำคะแนนจากการประเมินมาตัดสินระดับคุณภาพครูสิ่งที่ได้จากการประเมินตนเองเพื่อรายงานคุณภาพของตนเองอาจจะเป็นข้อมูลที่ไม่ชัดเจนซึ่งข้อมูลที่ได้จากการรายงานตนเองมักจะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์บ่อยๆว่าเป็นรายงานที่อาจจะไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจน (White, 1998) หรือเป็นข้อมูลที่นักวิจัยไม่อาจรับประกันได้คำตอบนั้นถูกต้องเสมอไป อาจจะเป็นข้อมูลที่มีความลำเอียง(bias) แต่สิ่งที่จะตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้คือใช้มาตรวัดในเรื่องของความคงเส้นคงวา หรือค่าดัชนีวัดความเที่ยง (reliability index) (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2536) แต่การที่ข้อมูลมีความเที่ยงแต่ไม่ได้หมายความว่าข้อมูลนั้นจะมีความถูกต้อง(validity) เสมอไป ดังนั้นการตรวจสอบโดยพิจารณาจากเอกสาร หรือผู้ให้ข้อมูลเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ เพราะคำตอบที่มีความคงเส้นคงวานั้นอาจคลาดเคลื่อนจากสภาพจริงเนื่องมาจากปัจจัยหรืออิทธิพลอื่นๆ ทำให้ข้อมูลเกิดความลำเอียง ดังนั้นจึงควรมีการนำข้อมูลไปเปรียบเทียบกับความเป็นจริงเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (อุทุมพร จามรมาน,2530) จึงต้องมีการตรวจสอบระดับคุณภาพครู ด้วยวิธีการหลายวิธีไม่ควรใช้เพียงแค่การประเมินด้วยค่าคะแนนเพียงอย่างเดียว ซึ่งตรงกับแนวคิดของสุวิมล ว่องวานิช(2544)ที่กล่าวว่า การประเมินครูในทิศทางใหม่ต้องเน้นการประเมินที่ใช้ระบบการประเมินที่อิงการปฏิบัติงาน(performance –based assessment system) รวมถึงการพิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพของครูถึงแม้ว่าแต่ละงานที่ครูทำจะไม่เหมือนกันแต่งานสอนน่าจะสำคัญกว่างานอื่น ที่สำคัญหากคิดว่างานทุกงานจำเป็นต้องทำ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ครูต้องทำงานให้ได้ตามเกณฑ์ขั้นต่ำของงานที่จำเป็นต้องทำทุกประเภทดังนั้นการที่จะจัดระดับ

คุณภาพครูต้องประกอบด้วยตัวบ่งชี้ซึ่งวัดเป็นเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม จะวัดด้วยสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจจะไม่ครอบคลุม และตัวบ่งชี้เหล่านั้นสามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทนั้นๆ

และจากข้อมูลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต ที่ได้มีการรับรองคุณภาพครู เพียง 6.58% แต่จากการศึกษาวิจัยพบว่าครูในจังหวัดตราดมีคุณภาพในระดับดี ถึง 36.59% และระดับคุณภาพดีมาก 14.69% ซึ่งถือเป็นข้อมูลที่ระบุว่าครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาดุสิตในภาพรวม มีคุณภาพดี โดยไม่มีเกียรติบัตร หรือ รางวัลเกียรติยศ เพียงอย่างเดียว

2. ความรู้ ความสามารถของครูคุณภาพต่ำที่พบจากการศึกษา พบว่า ด้านความรู้ความสามารถในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน มีระดับการปฏิบัติ และความรู้ความสามารถ ระดับน้อย ซึ่งส่งผลมาจาก พระราชบัญญัติศึกษาแห่งชาติที่กำหนดให้ ครูต้องมีการวิจัยเพื่อนำผลจากการวิจัยไปพัฒนากระบวนการเรียนการสอน แต่ในปัจจุบัน ครูยังขาดความรู้ ความสามารถ และไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อันเป็นการทำ การวิจัยก็ไม่มีความรู้ที่แท้จริงเป็นเพียงแต่การทำตามแบบเพื่อให้หน่วยงานตรวจ และเพื่อให้ผ่านการประเมินในหัวข้อนี้ ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ บุญยาพร ฉิมพลอย (2545) ที่พบว่าความต้องการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการทำวิจัย ดังนั้นครูต้องเกิดความต้องการความตระหนัก และชวนขวนขวายหาความรู้ด้วยตนเอง เห็นความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน นอกจากนี้ การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร รวมถึงนโยบายของ สถานศึกษาจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ครูเกิดความรู้ เกิดทักษะด้านนี้

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต พบว่ามีทั้งปัจจัยภายนอกคือปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมของครู ประกอบด้วย

ปัจจัยภายนอก คือปัจจัยที่เกิดจากสภาพแวดล้อมนอกตัวครู ซึ่งส่งผลทั้งด้านสนับสนุน และด้านอุดหนุน ในด้านสนับสนุน ได้แก่ นโยบายสถานศึกษา ระบบการพิจารณาความดี ความชอบ การสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ ครอบครัว เพื่อร่วมน ผู้บริหาร และภาระงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพครู เพราะในเชิงสนับสนุนจะช่วยให้ครูมีผลงาน มีคุณภาพและส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนต่อไป แต่ในทางกลับกันเมื่อปัจจัยภายนอกนี้เกิดสภาพอุดหนุน

ก็จะส่งผลต่อความล้มเหลวในองค์กร ดังนี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ เพราะถ้ามีผู้บริหารดี ก็จะส่งผลให้งานดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ละล้ง และมีคุณภาพ

ปัจจัยภายใน คือสิ่งที่เกิดจากตัวครูเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดเพราะคนที่มีความสุขจะทำงานอย่างสร้างสรรค์และทำให้เกิดผลได้ดี(Richardson, 2546:104) ดังนั้นการที่ครูมีความสุข มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน มักจะสร้างงานที่มีคุณภาพตามมา

ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพครูแตกต่างกันตามลักษณะงาน และบริบทของสถานศึกษา ซึ่งแนวความคิดนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศรีสมร พุ่มสะอาด(2530) วิภา ลัคนาพรวิสิฐ (2543) บุญยาพร จิมพลอย (2544) ที่กล่าวถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในโรงเรียนและงานวิชาการด้านต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าครูมีคุณภาพต่ำในด้านความรู้ความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุน ให้ความรู้ สร้างความตระหนักให้แก่ครูมีการพัฒนาด้านการวิจัยพัฒนาเพื่อการเรียนการสอนของครู

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในโรงเรียนที่จะส่งผลให้ครูมีคุณภาพสูงหรือมีคุณภาพต่ำ ผู้บริหาร ควรมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ความรู้ ความสามารถ มีความยุติธรรม เพื่อที่จะช่วยส่งเสริมคุณภาพครูในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมี

1.3 ในการประเมินคุณภาพครูควรมีการประเมินให้ครอบคลุมทั้งทางด้านปริมาณและด้านคุณภาพ เพราะการประเมินทั้ง 2 ด้านควบคู่กันไปจะทำให้เห็นภาพรวมในการปฏิบัติงานปฏิบัติตนของครู

1.4 จากการวิจัยได้เสนอสารสนเทศเพื่อเป็นแนวทางการประเมินคุณภาพโดยอิงมาตรฐานด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครูและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินครูรูปแบบหนึ่ง

1.5 โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะผู้บริหารควรเป็นแกนหลักสำคัญที่จะสร้างงานสร้างความร่วมมือในองค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1.1 ในการวิจัยเพื่อประเมินคุณภาพครูควรมีการประเมินคุณภาพครูควรประเมินให้ครอบคลุมทั้งด้านนักเรียนและด้านกระบวนการ
- 1.2 ควรมีการศึกษาเพื่อสร้างโมเดลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพครูจากเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก
- 1.3 ควรศึกษาการวิเคราะห์และจำแนกคุณภาพครูตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก เขตพื้นที่การศึกษา หรือ หน่วยงานทางการศึกษาอื่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย